

Teknologiajohtaja Jyrki Wasastjerna

18.05.2020

POL-2020-28079

Hallintovaliokunta
HaV@eduskunta.fi

Viite: HE 31/2020 vp

**Hallintovaliokunnan 15.5.2020 vastinepyyntö valiokuntaan saapuneista
asiantuntijalausunnoista****1 Taustaa**

Eduskunnan hallintovaliokunta pyysi 15.5.2020 Poliisihallitukselta vastinetta hallintovaliokuntaan saapuneista asiantuntijalausunnoista 19.5.2020 valiokuntakäsittelyä varten. Hallintovaliokunnan asiantuntijalausunnot ja niiden liitteet (13) toimitettiin Poliisihallitukselle sähköpostilla.

2 Poliisihallituksen vastine asiantuntijalausuntoihin

Poliisihallituksella ei ole lisättävää aiemmin esittämäänsä lausuntoon itse lainsäädäntöhankkeesta. Annetuissa lausunnoissa käsiteltyihin hallintovaliokunnan esittämiin teemoihin liittyen Poliisihallitus toteaa seuraavaa.

Kuten aikaisemmassa lausunnossa on todettu, poliisin toimitilat ovat suurelta osin vanhoja ja huonokuntoisia ja tulleet elinkaarensapäähän. Poliisin toimitilojen uudistamisvelka on suuri. Tilojen uusiminen tuo hallinnonalalle merkittäviä kustannusnousuja, jotka poliisissa eivät ole samaan tapaan toteutettavissa määrärahakehyksen puitteissa asiaan liittyvän liikkumavaran puutteessa.

Poliisihallitus yhtyy OM lausunnossa esitettyyn näkemykseen siitä, että toimitilakustannusten nousun taustalla tyypillisesti on, että uudet toimintatavat edellyttävät aiempaa parempaa laatu- ja turvatasoa sekä lisävarustusta, mistä aiheutuu lisäkustannuksia. Poliisitoiminnalliset tarpeet 2020 luvulla sekä tulevana vuosikymmeninä ovat tyystin toiset, kuin ne olivat 1960-1980-luvuilla, joilta ajoin vanhenneet ja uusittavat tilat ovat peräisin. Jo pelkästään rakennusmääräykset ovat tyystin eri talolla kuin 60-40 vuotta sitten puhumattakaan poliisitoiminnan tarpeista, tiloilta odotettavista ratkaisuksista ja toiminnollisuuksista, turvatekijöitä unohtamatta.

Tilanne poliisissa on myös sama kuin OM:n hallinnonalalla siltä osin, että isossa osassa nykyisiä tiloja myös neliövuokra on hyvin alhainen, jolloin muutostyöt kohteessa tai toiminnan siirtäminen toisiin tiloihin, merkitsee vääjäämättä tuntuva toimitilamenojen kasvua. Nousu on tyypillisesti kaksi-kolminkertainen vanhojen tilojen vuokriin nähden.

Poliisihallitus yhtyy täysin OM:n kantaan siitä, että olisi perusteltua omak-sua toimitiloja koskeva budjetoitikäytäntö, valtion toimijoille kompensoitai-siin, ilman lisäperusteluja, sellaiset tilakustannusten lisäykset, jotka johtuvat

Senaatti-kiinteistöjen välttämättömiksi toteamista uusien tilojen hankinnoista tai nykyisten tilojen perusparannuksista. Ydintoimintaan käytettävien määräraharesurssien kannalta on Poliisihallituksenkin näkemyksen mukaan tärkeää, että välttämättömiin lisämäärärahatarpeisiin saadaan tarvittava ja täysimääräinen lisärahoitus kehys- ja talousarvioprosessien yhteydessä. Viime aikaisiin kehys- ja talousarvioesityksiin sisällytettyihin lisämäärärahaehdotuksiin ei poliisin osalta ole saatu esitettyjä välttämättömiä lisämäärärahoja, mikä on vaikeuttanut suuresti ja käytännössä tehnyt osin lähes mahdottomaksi toteuttaa Poliisihallituksen ja Senaatti-kiinteistöjen yhdessä laatimaan poliisin toimitilojen uusimista koskevaa pitkän aikavälin suunnitelmaa kriittisistä tarpeista huolimatta.

OM:n esiin nostama tilahankkeisiin kytkeytyvä peruskorjaus – perusparannus –problematiikka ei näyttäydy yhtä ongelmallisena poliisissa siitä syystä, että poliisin toimitilahankkeissa kyse on vanhentuneiden ja osin käyttökelvottomien tilojen täydellisestä perusparannuksesta tai uudisrakentamisesta niiltä osin, kun peruskorjaus ei eri syistä tule kyseeseen. Ei-vuokra-vaikutteisia peruskorjauksia, siinä mielessä kuin OM:n lausunnossa tarkoitetaan, poliisissa on erittäin vähän.

Poliisin sisäilmaongelmien laajuudesta ja vaikutuksista poliisin toimintaan ja sen henkilöstön työterveyteen Poliisihallitus on jo lausunut aiemmin. Tilanne on hälyttävä. OM:n ja Senaatti-kiinteistöjen lausunnossa esittämällä sisäilmatoimintamallin käytöllä ja sen terävöittämisellä, jota poliisissakin on merkittävästi tehty viimeisten vuosien aikana, ei poliisin laajoja ja vakavia sisäilmaongelmia kyetä ratkaisemaan. Ainoa keino niiden poistamiseen on eduskunnan myöntämä lisärahoitus poliisin toimitilahankkeille siten, kuin Poliisihallitus ja SM ovat esittäneet ja siten, kun Senaatti-kiinteistöt ovat ilmoittaneet tukevansa.

Sisäilma-asioihin liittyvien kustannustenjaon ongelman ja sen edellyttämät kustannustenjaon uudelleenarvioinnit Poliisihallitus on tuonut esiin aiemmassa lausunnossaan ja valiokuntakuulemisessaan.

OM on lausunnossaan todennut, että OM pitää poikkihallinnollista yhteistyötä ja synergiahyötyjen hakemista valtion kokonaisedun kannalta tärkeänä. Näin näkee asian myös Poliisihallitus. Poliisihallitus yhtyy OM:n näkemykseen siitä, että yhteishankkeissa on osoittautunut haasteelliseksi eri osapuolten mahdollisuus sitoutua hankkeisiin samoissa aikataulussa erityisesti hallinnonalojen määrärahatilanteista johtuen. Riittämättömät määrärahat tai epävarmuus mahdollisen lisämäärärahan saamisesta voi merkitä hankkeen lykkääntymistä jopa useammalla vuodella. Tämä on Poliisihallituksenkin näkemyksen mukaan merkittävä epävarmuustekijä hankkeiden kohteina olevien virastojen henkilökunnalle ja toiminnalle.

Poliisihallitus yhtyy Senaatti-kiinteistöjen esittämään lausumaan, jonka mukaan usealle virastolle toteutettavassa yhteisessä hankkeessa tulee kaikilla osapuolilla olla rahoitus varmistettuna samanaikaisesti. Hankkeiden ja niiden rahoituksen onnistumiseksi tulee jo varhaisessa vaiheessa läpikäydä toimitilahankkeiden perusteita ja rahoitustarpeita. Läpikäynnissä on tärkeää huomioida valtion eri toimijoiden tarpeet asiaan liittyen. Poliisihallitus pitää OM:ta tapana siksi välttämättömänä toimitilaratkaisuja koskevan eri hallinnonalojen yhteistyön ja useamman hallinnonalan hankkeiden yhteisen ai-

kataulutuksen lisäämistä kehysprosessien yhteydessä, jotta yhteishankkeet eivät kaadu tai aikataulut veny kohtuuttomasti määrärahatilanteiden epävarmuudesta johtuen. Oma tärkeä roolinsa on myös VM:llä valtion kokonaisedun turvaajana. Tätä koskevat nykyiset ongelmat tulisi VM:n budjettiosastolla saada mitä pikimmin ratkaistuksi.

Poliisihallitus ei missään tapauksessa voi olla samaa mieltä VM:n budjettiosaston budjettineuvos Kirsti Vallinheimon lausunnossaan esittämästä mielipiteestä, jonka mukaan valtion toimitilajärjestelmä olisi muodostunut sellaiseksi, että sillä mielestäni on taipumus ennemminkin lisätä valtion virastojen budjettimenoja. Poliisihallitus on myös jyrkästi eri mieltä lausunnossa esitetystä tulkinnasta, että kyse ei ole viraston lakisääteisistä menoista, jos virasto haluaa ostaa kalliimman ja isomman ajoneuvon ja kun se ei sitten mahdu vanhaan autotalliin pitää rakentaa uusi autotalli ja kun se ei mahdu nykyiseen rakennukseen pitää rakentaa kokonaan uusi hieno ja kallis toimitalo kalleimmalle mahdollisella paikalle. Ja kun naapurikaupunkikin sellaisen sai niin itsellekin pitää saada. VM:n mukaan kysymys lienee enemmän varustelukierteestä.

Poliisihallitus pitää VM:n budjettiosaston lausunnossa esitettyjä näkemyksiä täysin virheellisinä ja paikkansa pitämättöminä. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan lausunto osoittaa valitettavasti, ettei VM:n budjettiosasto ole tilanteen tasalla siitä, mistä poliisin toimitilahankkeissa ja niiden lisärahoitustarpeissa todellisuudessa on kyse. Näiltä osin Poliisihallitus viittaa omaan lausuntoonsa lisämäärärahojen tarpeesta ja niiden perusteista.

Poliisihallitus viittaa myös hallitusohjelman 3.3 kohdassa kirjattuun tavoitteeseen, jonka mukaan hallitus jatkaa toimenpiteitä, joilla turvataan turvallisuusviranomaisille terveelliset, turvalliset ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaiset toimitilat. Valitettavasti on todettava, että kevään 2020 kehyspäätöksellään hallitus ei mahdollista poliisin osalta tähän suuntaan etenemistä. Hallitus ei hyväksynyt kehukseen poliisin rahoitusesitystä, jolla kriittisten sisäilmaongelmista kärsivien yksiköiden toimitilahankkeita ja muita poliisin toimitilahankkeita olisi voitu edistää hallituksen asettamien linjausten mukaisesti.

Poliisihallitus yhtyy täysin sisäministeriön poliisiosaston esittämiin näkemyksiin. Poliisihallinnon toimitilat ovat isolta osin hyvin vanhoja ja erittäin huonokuntoisia ja tulleet tiensä päähän jo aikoja sitten. Kun asian tilan korjaamiseen ei ole saatu rahoitusta, on tilanne todellakin se, että poliisilla on vireillä jo 55 toimitilahanketta, josta kaikki ovat tarpeellisia ja kiireellisiä.

Tilanne on kehittynyt koko ajan, vuosi vuodelta huonompaan suuntaa. Aivan kuten Poliisihallituksenkin lausunnossa todetaan, tilanne on se, mitä SM lausunnossaan kertoo. Poliisissa on jo 13 sisäilmakohdetta, joista 5:ssä ollaan väistössä/väliaikaistiloissa. Poliisin henkilöstöstä jo 20 % toimii sisäilmaongelmaisissa tiloissa. Vuoden loppuun mennessä tämä nousee lähelle 25 %:a.

Poliisihallitus on täysin samaa mieltä SM:n poliisiosaston kanssa siitä, että tilanne on täysin kestämaton työnantajan työsuojellustien velvoitteiden täyttämisen näkökulmasta. Kyse on ihmisten, poliisin henkilökunnan terveydestä. Poliisihallitus on samaa mieltä Senaatti-kiinteistöjen lausuman

kanssa siitä, että monet sisäilmaongelmista poliisinkin toimitiloissa johtuvat siitä, että korjaukset ovat viivästyneet virastojen määrärahapuutteesta johtuen.

Poliisin tarvitsema rahoitus vireillä olevien kriittisten ja kiireellisten toimitilahankkeiden läpiviemiseksi tulevina vuosina on noin 24 milj. euroa. Nykyisellä lisärahoituksella poliisi kykenee uudistamaan vain pienimpiä ja halvimpia kohteita. Kaikki suurimmat ja kalliimmat hankkeet jäävät näin ollen pois ja etenkin isot, vakavista sisäilmaongelmista kärsivät pääpoliisiasemat. Poliisihallitus on omassa lausunnossaan todennut saman, kuten myös sen SM:n esiin nostaman seikan, että poliisi ei kykene rahoittamaan näitä hankkeita ilman tarkoitukseen selkeästi korvamerkittyä lisärahoitusta.

Poliisin rahoitus on poliittisen tahdon mukaisesti suunnattu ensisijaisesti sovitun poliisimiesmäärän (HTV) ylläpitämiseen, joka on merkinnyt tuntuvia leikkauksia kaikkeen muuhun, eivätkä mahdollista yhdenkään suuremman toimitilahankkeen läpivientiä ilman erillisrahoitusta. Hankkeiden toteuttaminen näiden osalta on kuitenkin kriittisen tärkeää toiminnallisista ja tuottavuussyistä sekä poliisille kuuluvien työnantajan työsuojelulainsäädännön mukaisten velvollisuuksien mahdollistamiseksi.

Poliisihallitus haluaa korostaa myös toista seikkaa, joka SM:n lausunnossa on todettu. Rahoituspäätöksiä tehtäessä olisi huomioitava Poliisihallituksen kannan mukaan valtion kokonaistaloudellisesta näkökulmasta se, että poliisin toimitilojen uudisrakentamisen myötä poliisilta vapautuu tiloja ja kiinteistöjä, joiden myynnistä valtiolle saadaan tuloutettua takaisin myyntituloina tuntuvia summia vanhojen poliisiasemien keskeisistä sijaintipaikoista johtuen (mm. Vantaa, Tampere, Rovaniemi sekä Oulun Rata-aukio) nyt esitettyjen lisärahoituksen jälkikäteiseksi katteeksi.

Poliisihallitus yhtyy täysin myös Rajavartiolaitoksen esittämään näkemykseen siitä, että poliisissa ja Rajavartiolaitoksessa käsillä olevia toimitilaongelmia ei voida ratkaista muuttamalla vuokramalleja tai organisaatioita, koska ne eivät ole ongelman juurisyitä. Ongelma ratkaistaan vain kohdentamalla kunnossapitoon, peruskorjauksiin, perusparannuksiin ja uudisrakentamiseen lisää rahaa.

Poliisihallitus on täysin samaa mieltä Senaatti-kiinteistöjen lausunnossa todetun osalta siitä, että toisin kuin tavanomaista toimistotilaa käyttävien virastojen tilaratkaisuissa, ei poliisin hankkeissa ole käytännössä saavutettavissa kustannussäästöjä. Aivan kuten Senaatin lausunnossa todetaan, korjaus- ja uudishankkeitten perusteena on sisäolosuhderiskien hallinta, toiminnallisten puutteitten ratkominen, turvallisuustason nostaminen ja vaikuttavuushyötyjen saavuttaminen. Mittavien korjaushankkeitten yhteydessä on todettu usein uudishanke kokonaiskustannuksiltaan valtiolle edullisimmaksi, kun huomioidaan myös erikoistilojen vaatimat kalliit väliaikaiset- tai väistöratkaisut.

Poliisihallitus toteaa Senaatin nostaneen lausunnossaan esiin tärkeän näkökohdan, joka usein tuntuu jäävän liian vähälle huomiolle. Se on se, että myönnettäessä poliisille lisäresursseja henkilöstömääriin, tulee aina huomioida lisähenkilöitten vaatimat lisäykset myös toimitiloja koskien - toimis-

totilaa tutkinnalle, lisäkalustolle ja varusteille säilytystilaa ja henkilökunnalle asianmukaiset sosiaalitilat.

Poliisihallitus on samaa mieltä VM:n finanssineuvos Tero Meltin kanssa siitä, että käyttösidonnaisten tilojen (kuten pääosin poliisin, Rajavartiolaitoksen tai vankeinhoidon tilat) osalta ei ole näköpiirissä, että valtiolle omaksuttu toimistotiloja koskevat uudet toimintatavat (vaikka niitä on poliisissakin otettu käyttöön) helpottaisivat tilannetta samoissa määrin, kuin muilla hallinnonaloilla valtiolla.

Poliisihallitus on samaa mieltä myös siitä, että on tärkeää, että tulevilla hankkeilla tunnistetaan ja hyödynnetään toiminnalliset hyödyt yli hallinnonalarajojen, kuten esimerkiksi tutkintavankien säilytys (poliisi, Rikosseuraamuslaitos) tai kärjäsaliin rakentaminen vankiloitten yhteyteen (poliisi, Rikosseuraamuslaitos, oikeuslaitos) sekä tilojen yhteiskäyttöisyys ja sen tuomat synergiaedut. On kuitenkin huomattava, että niiden kustannuksia alentava vaikutus ei ole siinä määrin merkittävä, että se ratkaisi näiden viranomaisten toimitilojen rahoitusongelmia.

Yhteistyötä sinällään voidaan ja tulisikin kehittää myös valtion ja kuntien yhteiskäyttöisten tilojen suuntaan, esim. pelastustoimen tai selviämisaseiden tilojen tuominen poliisiin ja Rikosseuraamuslaitoksen tilojen yhteyteen. Tämän suuntaisia suunnitelmia on jo olemassakin hankkeissa, jotka odottavat em. rahoitusratkaisuja. Poliisihallitus on myös samaa mieltä finanssineuvos Meltin kanssa siitä, että tilojen yhteiskäyttöisyyden ja työn monipaikkaisuuden lisääntyminen edellyttää uudenlaista mallia myös vuokran muodostumisessa.